

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đề Tử Quy)

Tập 19

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chào mọi người buổi chiều! Buổi sáng chúng ta đã nói đến: “*Người lớn gọi, liền gọi thay, người không có, mình tới ngay.*” Động tác này rất quan trọng, nó có thể vận dụng rộng rãi, vì đây là lễ nghi tiếp đãi, lễ nghi tiếp đón khách. Bây giờ chúng ta hãy xem thử trong gia đình, con cái hiện nay có biết tiếp đãi khách hay không? Ví dụ như có đi đến chơi, con trẻ đang ngồi chơi điện tử, chúng sẽ làm gì? Chúng sẽ mở hết công suất mà gào lên: “*Mẹ à, có đi đến kìa!*” Như vậy có được không? Quen rồi thì chúng sẽ rất thất lễ, rất tùy tiện, bởi vì sự tôn kính người lớn xếp ở thứ yếu, việc nào quan trọng nhất đối với chúng? Vui chơi của chúng là quan trọng nhất. Lâu ngày thì tâm cung kính không còn, cho nên phải dạy. Bạn nào đã từng dạy con cái tiếp đãi khách xin mời giơ tay? Tốt! Điều này ảnh hưởng chúng rất sâu xa, nếu con trẻ không học tốt những lễ phép này, có thể sau này ở trường học, ở trong công ty sẽ xảy ra tình huống lúng túng.

Chúng tôi đã từng dạy các em, từng em một luyện tập tiếp đãi khách như thế nào. Cho nên, câu kinh văn không chỉ phải giảng giải, mà còn phải để các em thao tác thực tế. Hơn nữa, không chỉ thao tác một lần, hai lần, mà phải để chúng luyện tập nhiều lần thì chúng mới quen tay hay việc. Một buổi sáng nọ, những em nhỏ này đều đã học xong, cũng là sự sắp xếp khéo léo, lúc ăn cơm trưa thì có một người đi đến thăm. Trước khi người đi bước vào phòng học, vì tất cả các em vốn đang ăn cơm nên thấy đều ngừng lại, để bát đĩa và đũa của chúng xuống, chúng muốn làm gì? Tranh nhau chạy ra tiếp đón khách. Cho nên khi chúng có thể học đi đôi với hành thì chúng sẽ học rất vui vẻ. Khi người đi này bước vào trước cửa thì sáu em nhỏ xếp thành một hàng, cùng nhau cúi chào và nói: “*Chúng con chào dì ạ!*” Người đi này không dám bước vào, dì nói: “*Được sủng ái mà lo sợ! Từ trước tới giờ chưa bao giờ được tiếp đón long trọng như vậy.*” Dì nói tiếp: “*Nếu như trẻ em thế hệ sau đều như vậy thì chúng ta rất vui mừng.*”

Tiếp theo, khi khách bước vào rồi thì dạy các em cách để dép. Dép phải để như thế nào? Phải để sao mà khi khách bước vào thì lập tức có thể mang vào. Cho nên thưa các bạn, mỗi động tác lễ nghi, thực ra đều là đặt mình vào hoàn cảnh của người khác để suy nghĩ cho họ, tâm nhân hậu của các em cũng đang thực hành từng chút một từ trong những chi tiết nhỏ của đời sống. Vì vậy, để dép cũng phải khiến cho khách có thể thuận tiện mang vào được liền. Dì ấy bước vào, chúng liền nói: “Mời dì ngồi, con đi rót nước mời dì!” Trước tiên mời dì ấy ngồi, sau đó nói: “Mời dì uống trà, con đi gọi mẹ con tới.” Đây chính là lễ nghi tiếp đãi khách, mà ở trong gia đình phải học tập.

Tiếp theo, lúc ở trường học, khi nhìn thấy thầy giáo lớp bên cạnh đến, chúng nhìn thấy rồi thì sẽ làm thế nào vậy? Cũng có thể chúng sẽ đứng tại chỗ và bắt đầu cất cao giọng: “Thầy ơi, có thầy giáo lớp bên cạnh tới tìm thầy.” Thái độ này không phù hợp lễ phép. Cho nên điều này cũng phải dạy học sinh, dạy các em trước tiên nhất định phải: “Thưa thầy, thầy đợi một chút, để em đi gọi thầy chúng em đến.” Nói với thầy đó xong thì đi tìm thầy của mình đến gặp, nghĩa là phải làm tốt công việc từ đầu đến cuối. Thực ra khi các em thực hành lễ nghi thì tính nhẫn nại, bình tĩnh của các em sẽ được hình thành và bồi dưỡng liên tục trong quá trình thực hành những lễ nghi này.

Vậy chúng ta xem, trong công ty, nếu như có người đến tìm bạn của họ hoặc tìm cấp trên, người bình thường đứng trước tình cảnh này sẽ làm thế nào? Ví dụ có người muốn tìm giám đốc, giám đốc có thể đang họp mà chúng ta lại nói: “Tìm giám đốc hả? Ông ấy ở trong đó.” Vậy có được không? Nếu vị khách này bước vào mà bên trong đang họp, họ vừa mở cửa ra thì sẽ xảy ra tình huống gì? Rất khó xử. Cuộc họp diễn ra nửa chừng, rốt cuộc là tiếp tục họp hay phải tiếp đón khách? Như vậy là rất thất lễ. Nếu chủ quản truy cứu, do ai tiếp đón vậy? Nếu như hết lần này đến lần khác xảy ra tình huống này thì có thể không giữ được công việc, bởi vì thành công thì ít mà hỏng việc thì nhiều. Đứng trước tình cảnh như vậy, trước tiên cần phải mời khách: “Mời ông ngồi”, sau đó rót một ly nước mời họ uống, rồi nói: “Để tôi đi xem thử giám đốc có bận việc không? Xin ông đợi một chút.” Nếu bạn đi, tìm thấy giám đốc đang họp thì xin chỉ thị, có thể giám đốc phải họp mười phút, hai mươi phút nữa thì phải trở lại nói cho khách biết, để trong lòng khách có sự chuẩn bị. Vì vậy, lúc nào cũng phù hợp lễ nghi, lúc nào cũng khiến cho người khác cảm thấy rất thoải mái.

Lễ nghi tiếp đãi khách, không chỉ ở trong gia đình, trong nhà trường, trong công ty, mà thậm chí còn ở cơ quan chính phủ. Những người mà cơ quan chính

phủ tiếp đãi đều là ai vậy? Rất nhiều khả năng là những nhân vật quan trọng của các nước, hoặc là người dân của đất nước họ. Nếu nhân viên công chức của đơn vị chính phủ làm việc mà không phù hợp lễ tiết thì có thể quốc gia sẽ bị mất mặt với các nước khác, hơn nữa cũng sẽ khiến cho nhân dân trong nước mất đi niềm tin đối với người nhân viên này. Cho nên, lễ thật sự rất quan trọng, cho nên Khổng lão phu tử mới nói “không học lễ, không chỗ đứng”, không biết lễ nghi thì khó có chỗ đứng trong xã hội, trong đoàn thể. Cho nên, câu kinh văn này, chúng ta có thể hiểu đó là lễ nghi tiếp đãi. Câu kinh văn tiếp theo, chúng ta cùng nhau đọc một chút:

Gọi người lớn, chớ gọi tên. Trước người lớn, chớ khoe tài. Gặp trên đường, nhanh đến chào, người không nói, kính lui đứng. Phải xuống ngựa, phải xuống xe, đợi người đi, hơn trăm bước.

“*Gọi người lớn, chớ gọi tên*”, khi xưng hô với người lớn thì không nên trực tiếp gọi tên của họ, thực ra cũng là một loại tâm cung kính. Tôi còn nhớ khi ở nhà, tôi xưng hô với hai người chị đều gọi là chị hai, chị ba. Bỗng nhiên có bạn bè hoặc bạn học hỏi tôi rằng: “Chị của bạn tên là gì?”, khi nói tên của chị mình ra, tôi cảm thấy không thoải mái, dường như cảm thấy có chút gì đó không tôn kính. Do đó, không nên xem thường cách xưng hô này, gọi càng lâu sẽ càng thân mật, xưng hô là *chị*, *anh* thì thực sự giữa người và người sẽ ngày càng thân mật. Nhưng nếu gọi thẳng tên ra, ví dụ vợ chồng xưng hô với nhau đều gọi tên ba chữ, gọi tên ba chữ lâu rồi thì bầu không khí sẽ càng ngày càng lạnh nhạt, thậm chí có khi càng gọi càng nổi giận cũng có. Do đó, cách xưng hô chúng ta cũng cần phải dùng *chú*, *bác*, *dì* để xưng hô đối với người lớn. Ra ngoài xã hội, ví dụ chúng ta gọi “giám đốc Trần”, “chủ tịch Trần”, xưng hô như vậy người ta nghe sẽ thoải mái, mà mình cũng không đến nỗi mạo phạm người khác.

Con trẻ hiện nay, dù ở nhà hay ở trường cũng cần phải thực hành thái độ như vậy. Ví dụ chúng ta làm giáo viên, giữa đồng nghiệp với nhau, đứng trước mặt các em không nên trực tiếp gọi “thầy Lê Húc” hoặc thầy gì gì đó, không nên xưng hô như vậy, bởi vì như vậy cũng là đang gọi tên của giáo viên. Nên xưng hô như thế nào mới đúng? “Thầy Trần”, “thầy Thái”, đây cũng là làm mẫu cho các em xem. Tuy giữa người lớn chúng ta xưng hô với nhau có thể thân mật một chút, nhưng trẻ nhỏ phải học tập thái độ khiêm cung từ nhỏ, cho nên người làm giáo viên như chúng ta cũng nên chú ý đến những chi tiết nhỏ này. Đây là “gọi người lớn, chớ gọi tên”.

Bởi vì bị ảnh hưởng của văn hóa phương Tây, người phương Tây xưng hô với cha mẹ của mình đều trực tiếp gọi tên, nên rất nhiều người cảm thấy mặt trắng ở phương Tây tương đối tròn hơn. Chúng tôi có một người bạn, anh xem trong sách nói có thể trực tiếp gọi tên, cuối cùng anh bảo con gái gọi thẳng tên họ của cha mẹ. Sau khi gọi được mấy năm, lúc tôi đến Hải Khẩu dạy Đệ Tử Quy thì anh mới biết là sai rồi! Con gái của anh đã nói chuyện ngang hàng với anh, đến lúc này không dễ dạy bảo. Vì vậy, xưng hô phải xây dựng thái độ có lớn nhỏ, có tôn ti trật tự. Lễ nghi này không thể phế bỏ được.

Câu tiếp theo là “*trước người lớn, chớ khoe tài*”, buổi sáng chúng ta cũng có nhắc đến, trẻ nhỏ nâng cao tài hoa của chúng, chúng ta phải hướng dẫn chúng mục đích của có tài hoa là gì? Học tập nhiều tài hoa như vậy, mục đích cuối cùng là vì điều gì? Thưa các bạn, bạn dắt con cái đi học nhiều tài năng như vậy để làm gì? Điều này rất quan trọng, mục đích của bạn sẽ dẫn dắt con cái đi theo phương hướng này.

Có một em học sinh của tôi, học lớp sáu mà học thêm đến bốn môn. Tôi nghĩ, chỉ cần em vào lớp mà nghiêm túc lắng nghe thì nhất định không cần phải học thêm nhiều như vậy, tôi liền gọi em đến để trao đổi một chút. Tôi nói: “Em học thêm bốn môn quá nhiều rồi, hay là trước tiên em chỉ học thêm hai môn thôi.” Cuối cùng em bé gái này nói: “Thầy ơi, không được, ở đây phố chúng em ai cũng học thêm bốn môn hết.” Bạn xem, mục đích các em đi học thêm là gì vậy? Người khác đều đi học thêm, mình không thể thua người ta. Cũng giống vậy, hiện nay học nhiều tài nghệ như vậy, mục đích ở chỗ nào? Người ta biết đàn piano, mình không biết không được; người ta biết khiêu vũ, mình không biết không được. Nếu như vì ganh đua so sánh với người khác, ưa sĩ diện, thì sau khi trẻ học những tài nghệ này rồi, không những không có lợi ích gì, bởi vì học nhiều thứ quá thì không thể vững chắc được; không những không có lợi ích, mà còn có thể bị tiêm nhiễm bởi thói sống phù phiếm, sau khi học rồi thì thường muốn đi khoe khoang với người khác. Cho nên, thái độ của phụ huynh vô cùng quan trọng.

Buổi sáng chúng ta cũng nhắc đến, nếu như chúng học nghệ thuật thì chúng ta nên hướng dẫn chúng phải có chí hướng. Học tài hoa nghệ thuật phải có thể tạo phước cho mọi người, xã hội, quốc gia là một thể hỗ trợ lẫn nhau, mỗi người phụng hiến năng lực và tài hoa của mình để lợi ích đoàn thể. Do đó, chúng ta hướng dẫn các em: “Em thấy đó, những bản nhạc do tiên sinh Lý Thúc Đồng sáng tác, đến nay vẫn không ngừng hun đúc tính tình con người. Nếu em học âm nhạc thì cũng nên giống như tiên sinh Lý Thúc Đồng vậy, phải có chí hướng cao xa,

muốn “chuyển hóa phong tục, không gì tốt bằng âm nhạc”, dùng âm nhạc để cải thiện phong khí xã hội. Khi chúng ta hướng dẫn như vậy, các em sẽ có chí hướng, tin rằng việc học tập của chúng nhất định sẽ rất khác so với những em khác. Khi chúng chỉ vì muốn khoe khoang thì đứa trẻ này học môn nghệ thuật này, chắc chắn sẽ gặp phải chướng ngại không thể đột phá. Bởi vì khi chúng thích ganh đua với người khác thì chúng sẽ lo được lo mất, tâm trạng sẽ trở nên rất nghiêm trọng, đến lúc đó không thể vượt qua được. Nhưng khi chúng có chí hướng thì chúng sẽ không ngừng cố vũ mình phải tiến lên phía trước. Cho nên, chí hướng là mấu chốt để quyết định tất cả thành công hay thất bại.

Trong Chu Tử Trị Gia Cách Ngôn có nhắc đến, đọc sách chí hướng ở đâu? Thánh hiền. Người hiện nay chí hướng đều ở đâu? Kiếm tiền. Vì vậy, người đọc sách bây giờ đều học rất khổ sở, học tới mức tức muốn chết, bởi vì thi không tốt. Mục tiêu sai lầm. Cũng giống vậy, rất nhiều người học nghệ thuật, nhưng chí hướng nghệ thuật ở đâu vậy? Cũng ở kiếm tiền, nên công phu của họ không thể nâng cao lên được. Chúng ta phải nắm được căn bản. Mục đích đọc sách của Phạm Trọng Yêm ở đâu vậy? Phải tìm được, phải nắm lấy cơ hội có thể vì nhân dân phục vụ. Cho nên tâm cảnh của ông và người đi học chỉ vì công danh, hiệu quả học tập có giống nhau không? Chắc chắn là khác nhau. Giáo dục phải “thận u thủy”, phải cẩn thận ngay từ đầu. Do đó, chúng ta hướng dẫn các em học tài hoa, học kỹ năng cũng phải có quan niệm đúng đắn.

Cho nên, không thể “khoe tài năng” là để trường dưỡng thái độ khiêm tốn cho các em. Trong kinh Dịch có nói “quẻ Khiêm sáu hào đều cát tường”, trong kinh Thư cũng nói “ngạo mạn sẽ bị tổn hại, còn khiêm tốn sẽ được lợi ích”. Trong 64 quẻ của kinh Dịch, mỗi quẻ đều có tốt xấu xen lẫn nhau, chỉ có một quẻ mà tất cả sáu hào đều tốt, đó là “quẻ Khiêm”. Vì vậy, một đứa trẻ biết khiêm hạ thì có thể mọi việc đều thuận lợi. Bốn thiên trong Liễu Phàm Tứ Huấn nói về triết học nhân sinh rất quan trọng, trong đó thiên thứ tư là miêu tả lợi ích của khiêm tốn. Ban đầu, tiên sinh Viên Liễu Phàm, cũng đã từng tham gia thi tiến sĩ mấy lần. Mỗi lần trước khi thi, ông quan sát những người bạn học sắp thi này và phát hiện có một số người rất khiêm hạ, nét mặt lộ rõ vẻ khiêm hạ, đối với mọi người rất cung kính, rất khiêm tốn. Tuy những người học trò này có người tuổi còn rất trẻ, nhưng ông cảm thấy họ nhất định sẽ thi đậu, cuối cùng kết quả thi đúng như dự đoán, những người khiêm tốn đều thi đậu.

Vì vậy, chúng ta cũng phải luôn nhắc nhở con trẻ từ nhỏ phải biết khiêm tốn. Bởi vì cho dù tài hoa hôm nay của chúng ta cao hơn đi nữa, tài hoa này có

phải dựa vào bản thân mình mà có hay không? Không phải! Mà trong quá trình trưởng thành, đã có rất nhiều người chăm sóc, dìu dắt chúng ta. Cho nên, càng có tài hoa thì chúng ta càng phải nên nhớ đến sự công hiến của nhiều người như vậy đối với chúng ta, có tâm cảnh như vậy thì tự nhiên sẽ không còn kiêu ngạo. Do đó, “trước người lớn, chớ khoe tài”.

Câu tiếp theo: “*Gặp trên đường, nhanh đến chào, người không nói, kính lui đứng.*” Khi đi trên đường mà gặp người lớn thì chúng ta phải chủ động đi tới chào hỏi. Bản thân tôi dạy học, tôi từng nghe mẹ tôi nói, mẹ nói rằng: có một số học sinh mẹ từng dạy, nhưng gặp bà trên đường thì lập tức tránh né chứ không có bước đến chào. Thưa các bạn, tình huống này là do nguyên nhân gì tạo nên? Đương nhiên là có rất nhiều tình huống, ví dụ chúng ta làm giáo viên nhưng chưa đủ thân với các em, nên các em đều bỏ chạy. Cũng có khả năng các em này từ nhỏ không quen chào hỏi người lớn, khi các em không chủ động chào hỏi người lớn thì các em sẽ không hiểu cách đối nhân xử thế này. Do đó chúng ta cũng phải nói cho các em biết, gặp người lớn nhất định phải tiến đến hỏi thăm, cúi đầu chào, đây là lễ nghi khi gặp nhau.

Thưa các bạn, cúi chào có dễ hay không? Bây giờ bảo bạn cúi người 90 độ để chào một người thì có thể rất nhiều bạn không quen. Ở Thâm Quyển có một trường mẫu giáo huấn luyện các em cúi chào, đã huấn luyện khoảng một, hai tháng, vẫn tiếp tục đang tập cúi chào, phải khiến cho động tác này nội hóa thành tâm cung kính của chúng. Có một đứa trẻ, mẹ em có ba chị em, cha của em có bốn chị em nhưng chỉ có một mình em là cháu; chị em của mẹ chưa có con, chị gái của cha cũng chưa có con, chỉ có một mình em. Nhiều người như vậy đều chăm sóc em, cho nên thưa các bạn, đứa trẻ này có dễ nuôi không? “Khó nuôi!” Sao mọi người lại biết vậy? Lại có ông bà ngoại, ông bà nội, nhiều người lớn cưng chiều như vậy. Có một lần, ông nội của em nói với những người lớn này: “Nhìn thấy đứa cháu nội này giống như nhìn thấy tôi vậy, lời đứa cháu này nói ra chính là lời tôi nói, nếu như ai đánh nó chính là đánh tôi.” Tình trạng này tiếp diễn thì đứa trẻ này sẽ như thế nào? Vậy thì có thể sẽ coi trời bằng vung. Cho nên, nếu người lớn không biết dạy trẻ con như thế nào thì quả thật là thương quá hóa hại. Cho nên chúng ta xem, trẻ con hiện nay không dễ dạy đều do “chữ” nào? Nuông chiều.

Cha mẹ em nhìn thấy tình trạng như vậy, lúc đó cũng có cơ duyên bắt đầu học Đệ Tử Quy, cảm thấy tình trạng không ổn, cần phải dẫn em về. Một lần, khi đứa trẻ này ăn cơm, nhìn thấy món ăn trên bàn quá ít, nó lập tức dùng chân đẩy

bàn, lùi lại phía sau và nói: “Món ăn quá ít, con không ăn đâu!” Như vậy có đúng không? Không đúng! Nhưng mà rất bình thường, bởi vì họ cưng chiều em như vậy, đã nuông chiều em thành hoàng đế nhỏ rồi. Mà hoàng đế ăn cơm phải có bao nhiêu món? “Một trăm món.” Sao bạn biết rõ vậy? Vì vậy, món ăn quá ít thì em không ăn. Sau khi mẹ em dẫn em về, vào một buổi sáng, đã nấu món cháo rất dinh dưỡng cho em ăn, kết quả em nói với mẹ: “Con chỉ ăn mì, con không ăn cháo!” Mẹ em cũng không tức giận, bởi vì “băng đóng ba thước, chẳng phải do lạnh một ngày”, đã hình thành thói quen xấu rồi, bây giờ cần kiên nhẫn để điều chỉnh em trở lại. Do đó người mẹ nói: “Con không ăn? Được, thế thì thôi.” Cuối cùng đến khoảng chín giờ, em nói với mẹ rằng mình rất đói, mẹ em lại bưng bát cháo đó ra, em vẫn không chịu ăn. Hiện nay rất nhiều em nhỏ tính nết rất ương bướng, làm thế nào đây? Không nên lấy cứng chọi cứng với chúng, mà phải mài mòn chúng. Không ăn thì lại cất vào. Chín giờ rưỡi thì em đã đói không chịu nổi, mẹ em bưng cháo ra thì em liền ăn ngấu nghiến ngay, sau khi ăn xong em còn nói: “Cũng khá ngon đấy!” Đúng rồi, em không biết nỗi khổ của nhân gian mà.

Kết quả khi đưa em đi học mầm non, cha mẹ em cũng phối hợp rất ăn ý với thầy cô, liền dạy em cúi chào. Mẹ em dắt em đến gặp cô giáo, bảo em cúi chào cô giáo, nhưng đứa trẻ đó vẫn đứng yên bất động. Thế là mẹ của em bắt đầu cúi chào cô rồi nói với em: “Con hãy chào giống như mẹ đi nào!” Người mẹ này cúi chào khoảng hơn chục lần, mà đứa trẻ vẫn như như bất động. Nhưng vì đã sắp đến giờ đi làm, mẹ em bèn vội vàng rời đi, về đến cổng khu phố thì cảm thấy không ổn, vì giáo dục phải cẩn thận ngay từ đầu, ngay từ đầu không dạy cho chúng biết thì về sau muốn dạy sẽ càng ngày càng khó khăn. Cô liền gọi điện thoại cho chồng mình, chồng cô lập tức vội vàng chạy đến, hai vợ chồng cùng nhau đến trước mặt đứa con nói: “Bây giờ ba dạy con cúi chào, hãy cúi chào cô đi nào!” Sau đó ba em liên tục cúi chào, cũng không biết đã cúi chào bao nhiêu lần, đứa trẻ này đứng ở đó òa khóc. Tâm chân thành của người cha, đã làm tan chảy tâm cổ chấp của em, ngay lúc đó đứa trẻ này cũng cúi chào cô giáo một cái. Khi em có thể cúi xuống chào một lần rồi thì về sau sẽ không còn khó khăn nữa. Cho nên, dạy tốt một đứa trẻ thì sự phối hợp giữa phụ huynh và thầy cô đích thực rất quan trọng.

Người mẹ này cũng rất nhạy bén về giáo dục, bởi vì đứa trẻ này được nhiều người cưng chiều như vậy, nên không có tâm cung kính đối với người khác, nên cô lúc nào cũng đang điều phục tâm kiêu ngạo của em, hy vọng em có thể cung kính. Mỗi lần khi họ sắp rời khỏi khu phố, bởi vì khu phố đều có nhân viên bảo

vệ, nên người mẹ bảo con mình: “Nào, con hãy chào chú đi nào, nói con chào chú đi nào!” Lần nào đứa trẻ này cũng không chịu chào. Có một lần, mẹ em đứng bên cạnh anh nhân viên bảo vệ này, nói với con của mình: “Hôm nay con không cúi chào thì chúng ta không lên nhà.” Đứa trẻ này vẫn cứng đầu không chịu chào, bà liền nói với con rằng: “Từ người lãnh đạo quốc gia, cho đến tất cả mọi người đang làm việc, mỗi người đều có cống hiến đối với xã hội, đều đáng để chúng ta tôn kính; các con tuổi còn nhỏ như vậy, đều cần có cha mẹ chăm sóc, và còn rất nhiều người phục vụ cho con, vì vậy con phải chủ động đi cảm ơn chú bảo vệ này, chào hỏi chú.” Cô giáo dạy đứa trẻ này ngay trước mặt chú nhân viên bảo vệ, khi con trẻ có thể tiếp thu những đạo lý này, có thể cúi chào những người lớn này, tin rằng thái độ cung kính được tạo thành này sẽ giúp ích vô cùng cho cả đời của trẻ.

Lễ nghi khi gặp mặt, chúng ta có thể dùng cúi chào. Giữa người lớn với nhau, hiện nay thông thường dùng phương pháp gì? Bắt tay. Thực ra, bắt tay là lễ nghi của phương Tây, Trung Quốc thông thường cũng đều là cúi chào, đương nhiên khi gặp người lớn thì chúng ta phải “nhanh đến chào”, phải chủ động cúi chào. Bạn không được từ xa nhìn thấy ông nội, mà cứ từ từ bước đến một cách ung dung thong thả, như thế là không cung kính. Đứng trước người lớn, chúng ta có thể hành lễ cúi chào, nếu ngang hàng thì cúi chào thật tự nhiên. Chúng ta thấy hiện nay có bộ phim truyền hình dài tập của Hàn Quốc là “Thương gia”, khi bạn nhìn thấy họ gặp mặt nhau đều cúi chào như thế này, cảm thấy rất thoải mái. Ngay cả nhìn thấy người không thuận mắt thì họ cũng biết cúi chào, để hành lễ với người đó.

Hiện nay có rất nhiều trường hợp đều dùng bắt tay để chào hỏi nhau, thưa các bạn, bắt tay cần phải chú ý những điểm nào? Ví dụ nói, ai là người đưa tay ra trước mới phù hợp với lễ nghi? Chúng ta phải suy xét tới vấn đề thứ tự, đây là bắt tay. Người lớn với người nhỏ thì ai là người đưa tay ra trước? Người lớn đưa tay ra trước, rồi người nhỏ mới đưa tay ra, nếu không thì chúng ta chỉ cần cúi chào là được. Cấp trên với cấp dưới ai là người nên đưa tay ra trước vậy? Cấp trên đưa tay ra trước. Ví dụ bạn đến công ty của người khác, gặp chủ tịch hội đồng quản trị của họ, chủ tịch vẫn chưa đưa tay ra mà bạn đã đưa tay ra nói: “Chào anh! Chào anh!” Người ta chưa biết bạn là ai, nên không đưa tay ra thì chẳng phải bạn sẽ rất bối rối sao? Do đó, đối diện với cấp trên của người khác thì cũng phải đợi cấp trên đưa tay ra trước, sau đó chúng ta mới đưa tay ra. Thứ tự này không được đảo lộn, nếu không sẽ xuất hiện những tình huống khó xử. Giữa người nam và người nữ thì ai đưa tay ra trước? Người nữ. Mọi người đều rất có kinh nghiệm,

đúng vậy, người nữ đưa tay ra trước; nếu không, khi người nam đưa tay ra, người ta không bắt tay với bạn thì bạn cũng rất khó xử. Đây là thứ tự.

Thứ hai, khi chúng ta bắt tay cần chú ý đến “thái độ”. Bắt tay cần chú ý những động tác nào, những thái độ nào vậy? Chúng ta hãy diễn tập thực tế một chút, có bạn nào xung phong lên, để chúng ta bắt tay thử không? Xin mời anh, là anh đó! Cuộc đời sẽ có rất nhiều quả cầu biến hóa, khi bạn đón lấy quả cầu thì bạn phải thật tự nhiên nha. Chúng ta gặp bạn bè phải bắt tay, trước tiên chúng ta phải chú ý đến ánh mắt, mắt phải nhìn đối phương. Ví dụ hiện giờ tôi bắt tay với anh ấy: “Chào anh! Chào anh!”, đối phương sẽ cảm thấy như thế nào? “Sao mà không có thành ý vậy!” Có tình huống này, bởi vì trong bữa tiệc, gặp rất nhiều bạn bè, lúc bắt tay với người này mà mắt lại nhìn một người khác, bắt tay và nói: “Chào bạn! Chào bạn!”, nhưng đầu óc để ở chỗ khác, rất không có thành ý. Cho nên, mắt phải nhìn thẳng vào đối phương. Chúng ta làm mẫu một lần nữa nhé: “Chào bạn!”

Ngoài ánh mắt ra, còn phải chú ý đến tay, không nên dùng lực quá mạnh, nếu không sẽ khiến tay người ta bị đau. Ví dụ như, nắm tay anh thật mạnh và nói: “Chào anh! Chào anh!” Sức chịu đựng của anh ấy tương đối tốt. “Độ mạnh” khi bắt tay cũng phải chú ý. Tiếp đến, vị trí bắt tay cũng phải đúng, ví dụ rất nhiều người khi bắt tay như không có sức vậy, bắt tay như thế này, “Chào anh! Chào anh!” Mọi người có từng thấy qua như vậy không? Giống như bệnh nghề nghiệp vậy, chạm với người ta một chút là được rồi, như vậy cũng không có thành ý. Đại khái là cần phải nắm ở vị trí này, như vậy là rất tốt. Tiếp đến, còn phải chú ý “thời gian” nắm tay, không được phép quá lâu, nếu bạn như thế này: “Chào anh!”, anh ấy cũng không biết khi nào bạn mới buông tay ra. Đặc biệt là người nam chúng ta khi gặp người phụ nữ xinh đẹp thì càng không được phạm lỗi này. Khi chúng ta có thể luôn chú ý đến mọi mặt thì người khác bắt tay với chúng ta sẽ rất vui vẻ. Tốt rồi, cảm ơn anh! Xin cho anh ấy một tràng pháo tay. Đây là khi bắt tay, cũng phải luôn khiến người khác cảm thấy thật thoải mái.

Sau khi bắt tay xong phải giới thiệu, phải giới thiệu về nhau. Thứ tự giới thiệu rất khéo, ngược lại với thứ tự bắt tay. Ví dụ như, khi bắt tay thì người lớn đưa tay trước, người nhỏ mới đưa tay, nhưng khi giới thiệu thì trước tiên giới thiệu người nhỏ với người lớn, giới thiệu cấp dưới với cấp trên, giới thiệu người nam với người nữ, ngược lại với khi bắt tay. Tuy đây là lễ nghi, nhưng hôm nay chúng ta thử nghĩ xem, khi bạn dắt bạn học về giới thiệu cho ba, liệu bạn có dắt tay cha tới nói: “Ba ơi, chúng ta tới làm quen với bạn học của con.” Như vậy cảm

giác rất kỳ quái! Thật ra, lễ nghi là một thứ tự rất tự nhiên. Làm gì có chuyện dất người lớn tới làm quen với một người mà chiều cao có thể còn thấp hơn họ cả một khúc chứ? Thế chẳng phải rất kỳ quái sao! Cho nên lễ nghi, trong Nhạc Ký của Lễ Ký có nói rằng “lễ là trật tự của trời đất”, lễ là thứ tự và quy luật rất tự nhiên của trời đất. Đây là những tình huống cần chú ý khi giới thiệu.

Trong quá trình giới thiệu, cũng rất có khả năng người ta sẽ đưa danh thiếp cho bạn, cách đưa danh thiếp và nhận danh thiếp cũng phải chú ý. Cách đưa danh thiếp như thế nào? Bạn không nên đem hộp đựng danh thiếp ra, phát cho từng người, vì như vậy khiến người khác có cảm giác như thế nào? Không tôn trọng người khác. Khi một người không tôn trọng người khác thì thực ra cũng đã không tôn trọng chính mình, tục ngữ nói là “tự chuốc lấy nhục”, bạn không kính trọng người khác thì trên thực tế là đã không kính trọng mình rồi. Tầm danh thiếp đó là đại biểu cho bạn, bạn sao có thể phát tùy tiện như vậy được! Do đó, nên lấy ra một tấm danh thiếp, cầm hai tay đưa cho người khác. Hơn nữa, khi đưa nên quay mặt nào hướng về người nhận? Chính là mặt mà khi vừa đưa qua là họ có thể xem được ngay. Nếu như bạn đưa ngược thì họ còn phải xoay lại để xem. Chi tiết nhỏ này cũng chứng tỏ bạn lúc nào cũng nghĩ cho người khác.

Bạn tiếp nhận danh thiếp, nhất định trước tiên phải xem một chút. “Gọi người lớn, chớ gọi tên”, không chỉ đối với người lớn như vậy, mà thông thường giữa người với người khi giao tiếp với nhau, nếu như họ là tổng giám đốc, là trưởng khoa, thì chúng ta dùng chức danh xưng hô họ, đó là tôn kính họ, họ cũng sẽ cảm thấy rất vui. Cho nên, bạn nhất định trước tiên phải xem họ, ví dụ trưởng khoa Trần thì nói: “Chào trưởng khoa Trần!” Bạn không nên cầm xong cũng không biết họ của họ là gì, đột nhiên ngồi xuống muốn nói chuyện, mới nhớ ra là đã quên xem, sau đó lại lấy danh thiếp ra để xem, như vậy rất là ngại.

Nhận danh thiếp rồi nên để ở đâu? Bạn có thể cất vào ví. Rất nhiều người trực tiếp để nó ở trên bàn ăn, trong quá trình ăn cơm thì nước canh có thể rơi vào, có thể đối phương nhìn thấy sẽ nghĩ: “Ôi, danh thiếp của tôi!” Vậy họ có còn muốn làm ăn với bạn hay không, còn muốn hợp tác với bạn nữa không? “Anh không tôn trọng danh thiếp của tôi như vậy”, có thể để lại ấn tượng không tốt cho họ. Khi chúng ta lúc nào cũng có lễ thì sẽ để lại cho người khác ấn tượng rất tốt, đã xây một chiếc cầu nối hữu nghị với người khác. Cho nên lễ nghi gặp mặt, chúng ta cũng không được sơ suất. Vừa rồi là nói lễ nghi tiếp đãi, bây giờ nói lễ nghi khi gặp mặt.

“Gặp trên đường, nhanh đến chào, người không nói, kính lui đứng”, ví dụ chúng ta chào hỏi người lớn, nếu người lớn không có việc gì thì đợi họ đi rồi chúng ta mới có thể rời đi, gọi là “người không nói, kính lui đứng”. Lúc tôi học đại học, rất ít khi có cơ hội về nhà, một học kỳ chỉ về nhà được vài lần. Khi chúng tôi vừa bước vào nhà, nhìn thấy cha mẹ, đây gọi là “gặp người lớn”, tôi nói: “Con chào cha mẹ.” Rất nhiều sinh viên về đến nhà, chuyện trò qua loa dăm ba câu với mẹ, sau đó còn bận rộn hơn lúc bình thường ở trường học, bận làm gì vậy? Tìm nhóm bạn học cũ. Có tình trạng này không? Bạn xem, cha mẹ khó khăn lắm mới đợi được bạn trở về, có thể có rất nhiều điều muốn nói với bạn, nhưng chúng ta lại không để ý đến cảm nhận của cha mẹ và người lớn. Việc này tôi cũng đã từng làm, nên phải phát lộ sám hối.

Sau khi chào hỏi cha mẹ xong thì nên để hành lý xuống, rồi nhanh chóng đi qua. Bởi vì một thời gian không nói chuyện với bạn thì cha mẹ không hiểu tình hình của bạn, nên nhất định sẽ có rất nhiều lo lắng. Vào lúc này bạn nên ngồi xuống, xem sách cùng với mẹ cũng được, uống trà với mẹ cũng được, khoảng thời gian này tuyệt đối không được tiết kiệm. Rất nhiều người liền nói: “Mẹ tôi cũng chẳng có chuyện gì để nói với tôi cả.” Bởi vì bạn chào xong liền đi mất, mẹ bạn còn chưa kịp nói điều gì. Thật ra khi bạn có lòng, yên lặng ngồi lại bên cạnh cha mẹ, ngồi cạnh cha mẹ một lúc thì linh cảm của họ liền xuất hiện, tự nhiên sẽ có rất nhiều chuyện để nói với bạn. Cho nên chúng ta giao tiếp với người lớn cũng cần kiên nhẫn, ngồi với họ một lát, thực sự ngồi được một lát, mà cha mẹ không có gì để nói nữa, thì chúng ta mới “người không nói, kính lui đứng”.

Tôi từ Hải Khẩu trở về, ngay chiều hôm đó trước tiên tôi đi thăm ông nội tôi. Thăm ông nội xong, buổi tối trở về, cũng đã hơn bốn tháng không nói chuyện cùng với cha mẹ, nên tôi lập tức buông hết mọi việc xuống, trước tiên là nói chuyện với cha mẹ, vừa trò chuyện liền nói hai, ba tiếng đồng hồ. Trong quá trình nói chuyện này, chúng tôi đem tình hình công việc, cuộc sống của mình báo cáo với cha mẹ rất tỉ mỉ, để cha mẹ thật yên tâm về việc chúng tôi làm ở nơi đó. Tôi còn nhớ lần đầu tiên về nhà báo cáo với cha tôi, trong khi nghe ông đã ba lần rơi lệ. Bởi vì ông nghe ở Hải Khẩu, ở Thâm Quyển, có rất nhiều em nhỏ sau khi học xong trở về lạy cha mẹ, cha tôi nghe xong cũng không cầm được nước mắt. Sau lần đó tôi quay lại Hải Khẩu tiếp tục công việc, lần đầu tiên gọi điện thoại về nhà, cha tôi đã nói với tôi: “Con cứ ở đó làm việc cho thật tốt, đừng lo lắng việc ở nhà, việc ở nhà cha sẽ xử lý thật tốt.” Cha muốn tôi an tâm, hy vọng tôi đừng vương bạn.

Tôi còn nhớ tôi đã kể cho cha nghe chuyện về một em học sinh của chúng tôi ở Hải Khẩu, bởi vì thầy của em cũng rất nghiêm túc chỉ dạy các em học Đệ Tử Quy, nên khi đến tết trở về nhà, em muốn lạy cha mẹ, để cảm ơn sự chăm sóc của cha mẹ trong một năm này. Đứa trẻ này định bung ra hai ly trà, ở trong phòng chuẩn bị bước ra, trước khi em bước ra thì cảm thấy hồi hộp, tim đập thành thịch, thịch thịch, có chút không dám. Cuối cùng, khi em vẫn chưa bước ra thì nhà có vài vị khách đến chơi, khiến em càng chùn bước hơn, có người khác nữa thì càng thấy ngại ngùng. Nhưng rồi em lấy hết can đảm: “Thầy đã dạy rồi thì chúng ta phải nỗ lực làm.” Nên em liền mở cửa ra, đi thẳng đến trước mặt cha mẹ, đột nhiên đứa trẻ này quỳ xuống. Tất cả người thân vốn dĩ đang nói chuyện, nhưng khi đứa trẻ này vừa quỳ xuống thì tất cả mọi người đều im lặng, không biết là sức mạnh gì mà tất cả mọi người đều ngậm miệng mà im lặng. Sau đó đứa trẻ này nói: “Con cảm ơn công lao dưỡng dục của cha mẹ trong một năm qua. Trong thời khắc bắt đầu năm mới này, con chúc cha mẹ khỏe mạnh sống lâu”, và quỳ lạy cha mẹ ba lạy. Các phụ huynh bên cạnh nhìn thấy đều rất cảm động. Cho nên, trẻ em cũng đang ảnh hưởng đến người lớn.

Đứa trẻ này sau khi trở lại trường học, đã viết một bài văn, em nói lúc em sắp cảm ơn cha mẹ thì thấy vô cùng hồi hộp, nhưng lúc em quỳ xuống thì bỗng nhiên cảm thấy đầu óc vô cùng sáng suốt. Do đó bước ra bước đầu tiên tương đối khó khăn, nhưng chỉ cần bạn dũng cảm bước đi thì bạn sẽ càng làm càng tốt hơn.

Câu tiếp theo: *“Phải xuống ngựa, phải xuống xe, đợi người đi, hơn trăm bước”*, đây là miêu tả phương tiện giao thông thời xưa của chúng ta là ngồi trên ngựa, ngồi trên xe. Khi chúng ta ngồi trên ngựa, gặp người lớn thì cần phải mau xuống ngựa, bởi vì nếu bạn ngồi trên ngựa, gặp ông nội mà bạn làm như thế này: “Cháu chào ông nội!” Vậy rất không cung kính, phải nhanh chóng xuống ngựa. Hoặc nếu ngồi trên xe, cũng phải xuống xe hành lễ trước. Mở rộng ra, có thể là lúc đó bạn đang bận, ví dụ như đang ngồi làm việc trên máy tính, có người lớn đến thì trước tiên phải thế nào? Buông xuống trước, chào hỏi trước. Lúc nào cũng không được quên tâm cung kính này.

Nhưng giả sử, chẳng hạn như bây giờ ngồi trong xe hơi, xe đang chạy trên đường cao tốc, bỗng nhiên phát hiện chú mình đang chạy xe thì lúc này phải làm thế nào? Có nên hạ kính xe xuống rồi kêu lớn “Chào chú!” hay không? Lúc này phải nghĩ đến sự an toàn. Vì vậy, học lễ nghĩa phải học cho linh hoạt, không nên học cứng nhắc. Chúng ta cùng đọc kinh văn tiếp theo một lần:

Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi, người lớn ngồi, bảo mới ngồi. Trước người lớn, phải nhỏ tiếng, nhỏ không nghe, không đúng phép. Đến phải nhanh, lui phải chậm, khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng.

Câu trước đó vẫn chưa giảng xong, “phải xuống ngựa, phải xuống xe, đợi người đi, hơn trăm bước”. “Đợi người đi, hơn trăm bước” này chúng ta có thể diễn giải thành điều gì? Lễ nghi tiễn khách. “Đợi người đi, hơn trăm bước” là tiễn người lớn, tiễn khách, phải đợi sau khi họ rời khỏi rồi chúng ta mới đi. Khi giảng giải câu này, tôi cũng thường cho học sinh thực tập tiễn khách, một người đóng vai chủ nhà, một người đóng vai khách, người đóng vai khách bước ra cửa nói: “Tạm biệt!”, người chủ nhà lập tức đóng cửa cái “rầm”. Những học sinh khác bèn cười ầm cả lên. Sau đó tôi lại mở cửa ra và hỏi vị khách đó: “Nếu như người ta tiễn em như vậy, em có cảm giác như thế nào?” Học sinh đó nói: “Giống như nóng lòng muốn đuổi em đi cho nhanh vậy, lần sau em sẽ không đến nữa.” Cho nên tiễn khách, cũng phải khiến cho người khác cảm thấy thoải mái giống như được về nhà, rất tôn trọng.

Ngoài diễn tập thực tế ra, chúng tôi còn thông qua thảo luận trực tiếp. “Các em thân mến, các em cảm thấy tiễn khách như thế nào là hợp lý hơn?” Rất nhiều em nhỏ bắt đầu suy nghĩ, tiễn khách đến cửa thang máy, thang máy xuống rồi, các em mới quay lại. Như vậy thì trong lòng khách sẽ cảm nhận thế nào? Rất âm ảm. Nếu như không có thang máy thì sao? Thì chúng ta tiễn khách đến đầu cầu thang, rồi mới quay lại.

Người xưa khi tiễn đưa người lớn và thầy giáo, thật sự đều làm được “đợi người đi, hơn trăm bước”, nhìn thấy thầy giáo đã đi khuất, không còn nhìn thấy bóng dáng của thầy nữa thì họ mới rời đi. Khi tôi đến Úc học tập, học rồi thì phải thực hành, cho nên buổi tối khi thầy giảng bài xong, chúng tôi cùng nhau tiễn thầy về nơi thầy ở. Tôi cứ đứng mãi ở nơi đó, đợi đến khi thầy đã vào phòng rồi tôi mới rời đi. Những bạn học khác thấy rất kỳ lạ, tại sao tôi cứ đứng ở đó mãi vậy? Tôi liền nói với họ rằng: “Đợi người đi, hơn trăm bước.” Thực ra khi chúng ta đang làm động tác này thì trong lòng thật sự vô cùng hoan hỷ. Bởi vì trong quá trình tiễn thầy như vậy, trong đầu chúng ta không ngừng hiện lên điều gì? Hiện lên nếu trong cuộc đời của chúng ta không gặp được thầy thì không thể khai mở trí tuệ, phiền não không dứt! Chính bởi vì nhờ có thầy dạy bảo từng li từng tí, chúng ta mới có thể có được nhiều sự trưởng thành trong cuộc sống như vậy. Vì vậy, quá trình tiễn đưa thầy bằng ánh mắt, cũng chan chứa tâm cảm ơn, trân trọng duyên phận thầy trò này. Cho nên người xưa, chung sống với nhau rất có tình có

nghĩa, chính vì có được tình nghĩa này, nên họ mới viết ra được rất nhiều áng văn thơ vô cùng cảm động lòng người. Tiết học hôm nay của chúng ta tới đây thôi. Cảm ơn mọi người!